

378.4.

МЕТОДИКА САМОДІАГНОСТИКИ МАЙБУТНІМИ ВИКЛАДАЧАМИ ВОКАЛУ ЯКОСТІ СВОЄЇ ПІДГОТОВКИ ДО ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Кьон Наталя Георгіївна,
к.п.н., доцент, завідувач кафедри
теорії музики і вокалу
Полканов А.А.
к. мистецтвознавства, викладач
Калюжна О.М.
викладач**

**Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського, Україна
natkoehn@hotmail.com**

Анотація

У статті розглянуто методику моніторингу й самодіагностування магістратами-вокалістами якості своєї підготовки до професійної діяльності. У основу методики покладено визначення головних напрямів вокально-фахової підготовки магістрантів та врахування специфіки їхньої майбутньої вокально-професійної діяльності як викладачів вищих музично-педагогічних закладів. Обґрунтовано значущість критичного самоаналізу магістрантами результатів діагностування як підґрунтя для самостійної й творчої активності, спрямованої на власне фахове самовдосконалення.

Ключові слова: майбутні викладачі вокалу; методика самодіагностики; фахове самовдосконалення.

Підготовка викладачів вокалу до фахової діяльності в умовах сьогодення потребує певного перегляду усталених уявлень щодо його змісту, форм, поточних і прикінцевих вимог щодо набутої компетентності, тобто – знань, умінь та здатності їх застосовувати в умовах мінливих освітніх реалій. Нововведення, спрямовані на вирішення зазначеного питання, відбулися у зв'язку з впровадженням в Україні в рамках Болонської системи другого вищого – магістерського – рівня освіти.

Для здобуття магістерського освітнього рівня майбутній фахівець має оволодіти методологічними засадами вокально-педагогічної та науково-педагогічної діяльності, зокрема – і здатністю до самодіагностування й самовдосконалення впродовж всього трудового шляху.

Зазначене стосується і сфери музичного мистецтва, зокрема – підготовки вокалістів – викладачів вищих музично-педагогічних закладів. Поряд з традиційним завданням – удосконаленням їхньої вокально-виконавської майстерності, сьогодні магістранти мають набувати ґрунтовних знань науково-професійного характеру, зокрема – оволодівати методиками моніторингу вокально-освітнього процесу і діагностування та аналізу отриманих результатів, урахування яких має слугувати тригером їхньої пошуково-методичної активності й постійного фахового вдосконалення.

В результаті узагальнення даних науково-методичної літератури, зокрема – праць В. Антонюк [1], Л. Василенко [2], О. Менажері [3], Н. Овчаренко [4] та ін., було встановлено, що для викладачів вокалу вищої школи оволодіння науково-теоретичною складовою освіти, зокрема – практикою всебічного критеріально-визначеного оцінювання якості навчання співу є досить складним в силу низки чинників. Серед головних – традиційна перевага емпірично-репродуктивного підходу до навчання співу, складність самостереження й об'єктивного оцінювання перебігу вокально-формувань процесів, недостатня психолого-педагогічна підготовка фахівців, які отримали базову вокальну освіту в музичних академіях і пов'язаний з цим професійний консерватизм певної частки викладачів, зорієнтованих виключно на вокально-виконавську діяльність та підготовку до неї своїх вихованців.

Спостереження за широкою практикою, підтвердили, що переважна частка викладачів вокалу ставиться до зазначених питань індіферентно або навіть негативно, що свідчить про актуальність пошуку шляхів подолання зазначеного протиріччя. Одним з них вважаємо вироблення науково обґрунтованої і доступної в умовах освітнього процесу методики діагностики всіх компонентів

вокально-фахової підготовки та орієнтації в цьому процесі на об'єктивні показники й ознаки прояву якості професійної навченості.

Отже, існує потреба в обґрунтуванні діагностичної методики, яка передбачає визначення об'єктивних критеріїв, показників і ознак прояву, рівнів підготовленості майбутніх фахівців вищої школи до професійної діяльності, а також методів і механізмів здійснення діагностики. В їх обґрунтуванні ми виходили з того, що діяльність викладача музично-педагогічного навчального закладу має вивчатися, по-перше, щодо якості їх власної підготовки до фахової діяльності, а по-друге – з врахуванням мети здобуття освіти, а саме – спроможності здійснювати вокально-педагогічний вплив на своїх вихованців – майбутніх учителів музичного мистецтва.

Відтак, діагностика має стосуватися рівня сформованості в магістрантів вокально-виконавської майстерності, навичок самостійного опрацювання й виконавського трактування вокального репертуару, здатності до його педагогічної інтерпретації, оволодіння методичними засадами прогнозування, планування й самоконтролю власної навчально-методичної та педагогічно-практичної діяльності. З врахуванням означеного, провідними компонентами підготовки магістрантів до викладання вокалу у вищій школі визначено: виконавська-художній, компетентнісно-гностичний, педагогічно-інтерпретаційний, творчо-методичний, формувально-практичний компоненти, а критеріями оцінювання рівнів їх сформованості, відповідно, – технологічно-виконавський, фахово-когнітивний, художньо-методичний, креативно-продуктивний та вокально-педагогічний критерії.

Показниками рівня підготовки магістрантів до майбутньої діяльності викладача вокалу за технологічно-виконавським критерієм визначено:

– технологічний показник з ознаками прояву – вокальна постава, дихання, навички співу у високій вокальній позиції, вирівняне звучання голосу на всьому діапазоні, зокрема – володіння технікою перехідних звуків; навичками вокалізації всіх голосних; якісної артикуляції вербального тексту твору; чистого й виразного інтонування мелодій різного ступеня складнощів; здатність їх

виконувати без супроводу; володіння різними типами вокально-виконавської техніки – кантиленної, декламаційної, віртуозної;

– художньо-виконавський показник, оцінювання рівня сформованості якого має здійснюватися за такими ознаками, як відповідність виконання стильовим особливостям твору; володіння виразно-динамічними засобами («р – f», *crecendo*, *diminuendo*), навичками філірування звуку, різними способами звуковедіння (стакато, легато, маркато та ін.), їх зіставлення тощо – відповідно особливостям твору;

– виконавсько-сценічна майстерність, важливими ознаками якої є ефективність художньо-сугестивного впливу на слухачів; зовнішньо-поведінкові прояви сценічного артистизму – хода, постава, міміка, елементи жестикуляції; занурення в емоційний стан під час інструментальних фрагментів; здатність до емоційно-вольової саморегуляції (вміння запобігати психологічним і м'язовим затискам, здатність до творчого зосередження й концентрації уваги на художньо-виконавському процесі); виконавсько-комунікативні властивості, ознаками яких є досягнення стану натхнення під час прилюдного виконавства, здатність до зорового контакту із слухацькою аудиторією, варіювання виконавського плану з врахуванням особливостей виконавської ситуації.

Крім того, враховуючи те, що в репертуарі співаків, як правило, присутні твори на іноземній мові, варто додати показник їх змістово-якісного виконання, а саме – інокультурно-виконавський, ознаками якого є розуміння художньої сутності літературного перекладу та усвідомлення сенсу кожного слова або словосполучення в їх підстроковому перекладі; знання відмінностей вокальної артикуляції у відповідності до особливостей даної мови; наближення до автентичної манери у виконанні інокультурного репертуару.

Показниками рівня підготовки магістрантів до майбутньої діяльності викладача вокалу за фахово-когнітивним критерієм мають слугувати такі показники і ознаки їх прояву, як:

– загально-фахові знання, що стосуються ерудованості у філософсько-естетичній, методологічній, культурологічній і музикологічній різновидах

пізнавальної діяльності, важливі для усвідомлення майбутнім фахівцем особливостей провідних концепцій музично-педагогічної науки; свідоме ставлення до стилістично-різнобарвного сучасного мистецького світу; обізнаність в галузі музичного мистецтва як різновиду художньої діяльності;

– вокально-фахові знання з історії становлення національних вокальних шкіл; обізнаність з методичними концепціями і сучасними інноваціями в галузі вокальної педагогіки; знання щодо вікових та індивідуально-особистісних властивостей співаків-початківців і особливостей їх сприйняття й навченості в процесі оволодіння вокальними навичками;

– володіння аналітико-музикознавчими знаннями, які становлять підґрунтя оволодіння навичками диференційованого й цілісного аналізу вокальних творів і технологією герменевтично-змістового осягнення їх художньо-образного змісту.

Аналіз якості підготовленості магістрантів за творчо-методичним компонентом за креативно-продуктивним критерієм передбачено здійснювати такими показниками і ознаками їх прояву, як:

– здатність до обґрунтованого застосування відомих методів і прийомів навчання вокалу, ознаками якого є забезпечення індивідуального вектору планування та здійснення навчального процесу на засадах врахуванням персонально-особистісних особливостей студентів;

– здатність до критичного осмислення й варіативного застосування інноваційних методів навчання співу;

– спроможність розробляти власні пропозиції та апробувати їх на засадах забезпечення вимог гігієни й збереження співацького голосу.

Критерій якості вокально-педагогічної підготовки магістрантів до фахової діяльності за формульовано-практичним компонентом мають вивчатися на засадах вокально-педагогічного критерію і таких показників, як:

– здатність до самостійної інтерпретації та підготовки вокального твору до виконання, ознаками сформованості якої є наявність індивідуально-особистісного трактування його художньо-образного змісту; тексто-

інтонаційна якість виконуваного твору; художня досконалість втілення співаком власного задуму;

– володіння майстерністю вербально-педагогічної інтерпретації твору, ознаками досягнення якої слугують адекватність і переконливість вербальної характеристики особливостей твору; здатність враховувати індивідуально-вікові, досвідні й освітні особливості своїх вихованців;

– здатність «заражати» своїх учнів натхненням, зацікавлювати їх художньо-цінними явищами вокального мистецтва і стимулювати до самостійного осмислення своїх вражень та особистісно-індивідуалізованої інтерпретації творів.

Механізмами моніторингу і самодіагностики варто обирати відео-записи та їх самооцінювання, само-тестування, відповіді на запитання анкет і виконання самостійних і творчих завдань з їх наступною самооцінкою, що в сукупності має забезпечити самоусвідомлення магістрантами власних недоліків у своїй вокально-педагогічній підготовці.

Отже, важливим аспектом впровадження наукового підходу до підготовки магістрантів-вокалістів є формування в них здатності до моніторингу власного вокально-освітнього процесу й самодіагностування отриманих у його процесі результатів. Критична самооцінка ними результатів моніторингу якості власної підготовки до фахової діяльності має стати підґрунтям подальшого вдосконалення їхньої майстерності в галузі вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Список літератури.

1. Антонюк В. (2007). Вокальная педагогика (сольное пение). Учебник для музыкальных вузов. Киев: НМАУ имени П. И. Чайковского, 3-е изд., 218.
2. Василенко Л. В. (2015). Педагогічні підходи та принципи формування вокально-методичної майстерності вчителя музичного мистецтва. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). Ніжин : НДУ ім.. М. Гоголя, № 1. 119-125.

3. Менабени А. Г. (1987). Методика обучения сольному пению: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. Москва: Просвещение. 96.
4. Ovcharenko, Nataliya & Matveieva, Olha & Chebotarenko, Olha & Koehn, Natalya. (2019). Methodological Readiness of Musical Art Master's Degree Students: A Theoretical Research. Journal of History Culture and Art Research. 8. 166. [10.7596/taksad.v8i4.2285](https://doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2285).